

EFEKT
DOMINA

PAPUA- -NOWA GWINEA

SCENARIUSZ LEKCJI

REAGUJ, KIEDY KOMUŚ
DZIEJE SIĘ KRZYWDA

PAPUA-NOWA GWINEA

Rajskie położenie

Papua-Nowa Gwinea, ze stolicą w Port Moresby, leży w Melanezji, zajmuje wschodnią część wyspy Nowa Gwinea oraz około 2800 sąsiednich wysp. Ma powierzchnię ponad 462 tys. km² i 6,9 mln mieszkańców. Leży w strefie równikowej. Graniczy z Indonezją, a oblewają ją wody Oceanu Spokojnego. Niepodległość uzyskała dopiero w 1975 roku.

Rzeźba terenu jest silnie zróżnicowana, od gór mierzących ponad 4500 m n.p.m. do obszarów nizinnych, gdzie występują jedne z największych na świecie obszarów bagiennych. Takie ukształtowanie wpływa na duże różnice między temperaturami powietrza w ciągu roku. I tak na nizinach średnia dobową temperatura wynosi 26°C, a w górach na wysokości 2500–3000 m n.p.m. poniżej 10°C.

W Papui-Nowej Gwinei rosną lasy równikowe, a w górach lasy z charakterystycznym piętrowym układem roślinności. Nad brzegami morskimi występują lasy namorzynowe. Kraj w ponad 63 procentach jest zalesiony.

Oskarżenia o czary i polowanie na czarownice

Na terenie Papui-Nowej Gwinei mieszka ponad 800 plemion, które mówią w różnych językach. To często utrudnia komunikację między nimi. Prawie 96 procent mieszkańców to chrześcijanie, którzy mimo wyznawania tej religii nadal wierzą w czarną magię. Wiara w Boga nie stoi w sprzeczności z oskarżaniem bliźnich o stosowanie czarów. Panuje tu zwyczaj obwiniania za nieszczęścia, które spotykają człowieka, kogoś innego, kto rzucił na niego urok, czyli sangumę. Sanguma to również śmiertelna klątwa, której spełnieniu się dopomaga człowiek ją rzucający.

Jeśli ktoś z rodziny umiera, szczególnie w młodym wieku lub nagle, to zaczyna się polowanie na czarownice. Często o spowodowanie śmierci tej osoby jest oskarżony człowiek, który widział ją żywą po raz ostatni. Najczęściej obwiniane są kobiety, gdyż są bezbronne i łatwo wobec nich zastosować przemoc. W Papui-Nowej Gwinei trzy czwarte ofiar to właśnie kobiety, ale duży odsetek stanowią również dzieci.

Tradycja ta jest przekazywana z pokolenia na pokolenie. Jeśli ktoś umiera, to czarownik też musi zginąć. Tak było, zanim pojawił się biały człowiek, i jest nadal. W linczach uczestniczą wszyscy – bogaci i biedni, kobiety i mężczyźni, a nawet dzieci. Bardzo często egzekucje są nagrywane i udostępniane w internecie.

Do 2013 roku mordercy osób oskarżonych o czary byli bezkarni. Policja nie robiła nic, aby ich wykryć i postawić przed sądem.

Jak mądrze pomagać?

Aby móc pomagać, trzeba dotrzeć do jak największej grupy ludzi i edukować ich. Najważniejsze jest, aby przekaz był prosty i zrozumiały dla wszystkich.

Monica Paulus niesie pomoc ludziom oskarżonym o czary, a także ich rodzinom. Założyła organizację Simbu Human Rights Defenders Network, która edukuje ludzi poprzez występy i rozmowę na temat tego problemu oraz ratuje ludzi posądzonych o czary i daje im możliwość rozpoczęcia nowego życia z rodzinami, które musiały uciekać ze swoich domów, aby ratować własne życie.

Monica zajmuje się ofiarami oskarżeń o czary i pomaga im zbudować nowe życie. Daje szansę na ocalenie rodziny oraz odbudowanie domu i poczucia bezpieczeństwa. Kulczyk Foundation postanowiła wesprzeć projekt budowy domów dla osób oskarżonych o czary.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Reaguj, kiedy komuś dzieje się krzywda

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Niemal codziennie docierają do nas przekazy medialne mające zwrócić uwagę na problem przemocy i krzywdzenia. Akcje społeczne i kampanie antyprzemocowe nie pozwalają zapomnieć, że w naszym społeczeństwie mimo systematycznego wzrostu świadomości i stopniowego kształtowania się postaw aktywnego sprzeciwu wobec przemocy, sytuacje krzywdzenia osób słabszych: dzieci, kobiet, ludzi starszych, chorych, niepełnosprawnych, wcale nie należą do rzadkości. Rozprawiają się z mitami, przekonując, że „bicie uczy tylko złych rzeczy”. Zachęcają, byśmy nie byli obojętni – „nie zamykaj oczu na przemoc wobec dzieci”¹. Wszyscy w coraz większym stopniu zdajemy sobie sprawę z tego, że codziennie naruszane są prawa ludzi. Nie zawsze jednak uświadamiamy sobie, jakie konsekwencje niesie ze sobą bycie krzywdzonym. Niezależnie od tego, czy krzywda jest wyrządzana celowo czy nieumyślnie, powoduje deprivację potrzeb jednostki: bezpieczeństwa, opieki, troski itp. Doświadczenie krzywdy wiąże się z wielkim bólem i cierpieniem psychicznym, a nierzadko również fizycznym. Prowadzi do poczucia osamotnienia, bezradności, wywołuje lęk, strach, złość, chęć wzięcia odwetu. Lekcja, do udziału w której zapraszamy, jest właśnie o krzywdzeniu i o emocjach doświadczanych przez osoby krzywdzone. Powinna stać się okazją do zachęcenia uczniów do aktywnego przeciwstawienia się krzywdzeniu. Wzywamy: reagujcie, gdy komuś dzieje się krzywda!

Zagadnienie

¹ Hasła z kampanii społecznych Rzecznika Praw Dziecka.

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że ważne jest reagowanie, gdy komuś dzieje się krzywda.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń rozumie, jak czuje się osoba krzywdzona przez innych.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń reaguje, gdy komuś dzieje się krzywda.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj z karty pracy (s. 58) karteczki z nazwami uczuć i emocji. Poproś, aby uczniowie stanęli w kręgu. Niech każdy wylosuje jedną karteczkę i nie informuje pozostałych, co jest na niej napisane. Następnie uczniowie po kolei za pomocą mowy ciała i mimiki mają wyrazić uczucie lub emocję, której nazwa znajduje się na ich karteczce. Zadaniem osoby stojącej po prawej stronie prezentującego jest nazwanie tego uczucia lub emocji, a następnie przedstawienie tego, którego nazwę wylosowali. W ten sposób stworzycie krąg uczuć. Następnie poproś uczniów, żeby usiedli. Zaproponuj krótkie podsumowanie ćwiczenia. Możesz skorzystać z następujących pytań ukierunkowujących rozmowę.

- Jak czuliście się podczas wykonywania tego zadania?
- Co było w nim najtrudniejsze do zrobienia, a co – łatwe?
- Jak sądzicie na podstawie tego doświadczenia, dlaczego ludzie okazują emocje i uczucia w różny sposób?
- Czy są sytuacje, w których nie uzewnętrzniamy uczuć? Dlaczego tak się dzieje?

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia przygotowanego materiału. Wyjaśnij, że bohaterką filmu jest Monica Paulus, założycielka organizacji Human Rights Defenders Network, działającej w Papui-Nowej Gwinei. Jest to jedno z najpóźniej odkrytych przez cywilizację zachodnią miejsc na Ziemi, więc wiele tradycyjnych obrzędów i rytuałów funkcjonuje tam w prawie niezmienionej od wieków formie. Część z nich narusza prawa człowieka. Jednym z takich zwyczajów jest tzw. polowanie na czarownice.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Poproś uczniów o dobranie się w trzyosobowe zespoły. Pozwól na swobodną dyskusję, na podzielenie się refleksjami, wątpliwościami związanymi z filmem. Gdy zauważysz, że rozmowy dobiegły końca, zapytaj, czy uczniowie mają do ciebie pytania. Postaraj się odpowiedzieć na wszystkie i rozwiązać powstałe wątpliwości.

Jak się komunikować bez przemocy – zajęcia w szkole.

ZADANIE

Dlaczego nie reagujemy, gdy komuś dzieje się krzywda?

Następnie zaproponuj uczniom udział w burzy mózgów. Zapisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru pytanie:

- Dlaczego nie reagujemy, gdy komuś dzieje się krzywda?

Rozdaj uczniom karty pracy (s. 57). Poproś, żeby wyobrazili sobie, że każdy z nich znajduje się w środku balonu, który poprzez rozszerzanie się lub kurczenie określa ich granice fizyczne. Balon nie jest widoczny dla innych ludzi. Zadaniem uczniów jest uzupełnienie tabelki z karty pracy.

Poproś uczniów o swobodne skojarzenia i wypowiedzi. Zapisz wszystkie propozycje. Następnie stwórzcie listę barier, blokad i przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających reagowanie na ludzką krzywdę. Zapiszcie ją na tablicy lub arkuszu pod pytaniem.

Reagujemy, gdy komuś dzieje się krzywda

Poproś uczniów, aby zamknęli oczy i posłuchali kilku historii. Niech zastanowią się nad emocjami i uczuciami, jakich doświadczają ich bohaterowie, którzy zostali skrzywdzeni przez innych ludzi. Zasugeruj, żeby przypomnieli sobie, czy sami kiedyś byli w podobnej sytuacji. Poproś, by spróbowali sobie przypomnieć, co wtedy czuli.

Piotr: Nie chcę już grać w piłkę nożną. Widocznie się do tego nie nadaję. Wszyscy się ze mnie śmieją, mam już dość słuchania, jakim kiepskim piłkarzem jestem, za każdym razem, gdy wchodzę do szatni po meczu, inni chłopcy dokuczają mi i robią sobie żarty z moich umiejętności, a raczej z ich braku.

Natalia: Gdzie jest mój rower?! Czy ktoś widział mój rower? Stał tutaj, zielony, z dzwonkiem... Dostałam go na urodziny, mam go dopiero od dwóch miesięcy... Na pewno przypięłam go do barierki, na pewno! Tak się cieszyłam, gdy go dostałam. Czy ktoś widział zielony rower?!

Zosia: Nie pójdę więcej do szkoły. Nigdy! Kiedy wyszłam z klasy po lekcji, usłyszałam śmiech i komentarze. Przecież chciałam dobrze, proponując, żeby nasza klasa zorganizowała dni patrona szkoły. To nie wymaga wcale aż tak wiele pracy. Wszyscy jednak byli innego zdania... Nikt nie poparł mojego pomysłu... Musiałam zostać przez chwilę sama. Nie chciałam, żeby ktoś widział, że płaczę. Weszłam do toalety. Gdy tylko zamknęłam drzwi, weszły Aśka, Ola i Zuzka. Nie zauważyły mnie. Usłyszałam jednak, co myślą o moim pomysle: „Czy ta Zośka zwariowała?! Dlaczego my mamy robić tę imprezę? Niech inna klasa się tym zajmie. Chciała się przypodobać wychowawczyni. Lizuska! Kujonka! Niech sama wszystko robi!”.

Zadanie

Podsumowanie

Romek: Mam już dosyć tych wstrętnych okularów! Nie mogą nosić soczewek, ale przecież nie przyznam się do tego chłopakom. Przed WF-em, kiedy je zdjąłem, Paweł jak zawsze to zauważył. Szybkim ruchem je złapał i założył na czubek nosa. Zaczął mnie przedrzeźniać... To nie moja wina, że zacinał się, jak się zdenerwuję. Wszyscy się śmiali, gdy mnie naśladował: „Pro, pro proszę ppani!!!”. Kiedy chciałem odebrać mu okulary, Krzysiek podstawił mi nogę. Straciłem równowagę i się przewróciłem. Na pewno bardzo zabawnie to wyglądało, gdy próbowałem się podnieść, a Janek przytrzymał mnie, żebym nie mógł się ruszyć. Ale był śmiech! A jakie komentarze!!! Mam dosyć tej klasy! Nie poszedłem na WF i więcej nie pójde!

Wskazówka:

Możesz opowiedzieć uczniom jeszcze inne historie.

Zaproś uczniów do podzielenia się refleksjami na temat wysłuchanych historii. W podsumowaniu zwróć uwagę na to, że doświadczanie krzywdy wywołuje wiele negatywnych emocji. Jedną z nich jest poczucie osamotnienia, któremu towarzyszą: smutek, przygnębienie, pustka, frustracja. Osoba krzywdzona może także chcieć wziąć odwet, zemścić się, ale także czuje się bezradna, nic niewarta.

Następnie poproś uczniów o ponowne stworzenie zespołów. Wróćcie do zapisanych na tablicy lub arkuszu papieru przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających reagowanie na ludzką krzywdę, zestawcie je z refleksjami uczniów na temat przeżyć osób skrzywdzonych. Poproś o sformułowanie propozycji rozwiązań. Niech zespoły zapiszą na kartkach odpowiedź na pytanie:

- Co możemy zrobić, gdy komuś dzieje się krzywda?

Poproś, aby przedstawiciele grup omówili rozwiązania zaproponowane przez zespoły.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

W komentarzu podsumowującym zwróć uwagę na to, że każdy z nas może doświadczyć krzywdy i wielu z nas ona już dotknęła. Z pewnością znamy osobę, która została skrzywdzona przez innych. To sytuacja bardzo trudna.

CZUJĘ:

Osoba skrzywdzona odczuwa i ma prawo odczuwać wiele negatywnych emocji: od strachu, lęku i przerażenia, przez wstyd, zakłopotanie czy złość, po poczucie bezsilności, a nawet rozpacz. Może też reagować agresją. Często czuje się opuszczona i osamotniona, znacząco obniża się jej poczucie własnej wartości.

POMAGAM:

Zaproponuj uczniom, aby poszukali instytucji pomagających osobom krzywdzonym. Poproś, aby zorientowali się, na czym polega działalność tych placówek. Zaproponuj termin zajęć, podczas których uczniowie opowiedzą o wynikach swoich poszukiwań.

KARTA PRACY

złość	irytacja	zdenerwowanie	zniecierpliwienie
oburzenie	niechęć	radość	rozbawienie
entuzjazm	zadowolenie	zachwył	wdzięczność
ekscytacja	sympatia	odprężenie	ulga
wstyd	zakłopotanie	zdziwienie	wstręt
tęsknota	dyskomfort	rozczarowanie	obojętność
zazdrość	troska	bezsilność	współczucie
zmęczenie	miłość	zaskoczenie	smutek
rozpacz	żał	zmartwienie	strach
lęk	przerażenie	nieśmiałość	znudzenie